

In beweging...

Geen punt – geen komma

Dordrecht, vrijdag 11 september 2015. Om 7.47 uur kwam een gedachten-'trein' op gang, die nog steeds geen eindstation heeft gevonden. Onderweg naar de polikliniek stop ik voor het fietsverkeerslicht op de T-sprong Wilgenbos - Burg, de Raadtsingel. Ik check de tijd, kijk naar het stoplicht en dan valt mijn oog op de groene fietsbel van mijn buurman. Hè? Wát? Ik kijk op naar de man rechts van me, iemand van tegen de dertig. Hij heeft haast want hij is al weg voordat het licht op groen springt. Puzzelend over de tekst op zijn fietsbel kom ik in beweging. Een paar dagen later nam ik op locatie de foto rechts, maar de afgelopen weken is geen spoor meer te bekennen van de fietser. Dus kan ik mijn vragen niet stellen. Dan maar naar de winkel, want klopt het dat ik een leesteken miste? *De fietsen van Ambacht* heeft een groot assortiment fietsbellen, maar die ik zoek zit er niet bij. De verkoper: "Meneer, er is zoveel keus. Ik zeg het niet vaak, maar misschien kunt u het op internet proberen." Daar ook niet gevonden, dus typ ik de tekst zoals die bij me binnen kwam in onderstaande cirkel. Intrigerend! Wat doet een aankomende dertiger met zo'n bel aan zijn fietsstuur?

Deze fietsbel verwacht ik eerder op een kinderfietsje. Een geinige bel met een persoonlijke statement: 'Ik hou van jou. Pappa'. Maar er stond geen punt na zijn liefdesverklaring en ook niet pappa-met-een-hoofdletter. Of was dit het vaderdagkadootje dat zijn kind hem ooit gaf? Mooi, dat hij daar dan mee fietst. Alleen had er dan een komma moeten staan na het 'ik hou van jou'. Zo leert een kind immers beter Nederlands lezen en schrijven. Of... Nee... Die bel zal hem toch niet gegeven zijn door zijn eigen vader? Wie geeft dat aan zijn volwassen zoon? Maar, als dat wél zo zou zijn, dan zegt het wel héél veel over de band tussen die fietser en zijn pa. Hoe dan ook: door de fietsbel werd mijn eerder werken met vaders opeens geactiveerd. Van 1989 tot 2005 was ik bij *Koers voor ouders* volop bezig met

de rol van mannen in de opvoeding. Sinds 11 september kwam opnieuw de vraag tot leven: Welke betekenis kan 'vader' zoal hebben? Met Genesis als bron kom ik de afgelopen weken op deze 4 functies:

1° Biologisch – genetisch

Genesis. Dat is de Griekse naam voor het eerste Bijbelboek en betekent 'wording'. Joden duiden dit boek aan met *beresjith*, het Hebreeuwse woord waarmee het boek begint en dat vertaald wordt met 'in het begin'. In dit boek over de ontstaansgeschiedenis van het leven en van de mensheid worden verrassende accenten gelegd. Natuurlijk wordt een eigentijds begrip als identiteit niet genoemd in Genesis, maar over de eigenheid van de mensen toen wordt wel degelijk veel gezegd. Alleen anders. Wij beschrijven identiteit in termen van eigenschappen en met antwoorden op: Wie ben je? Wat wil je? Wat kun je? Maar in Genesis gaat het vooral om twee zaken: Hoe heet je? en: Heb je kinderen? Van de 292 mannen, waarover in Genesis geschreven wordt zijn 289 namen bekend. Daarvan blijkt van 93 dat ze vader zijn geworden. Kennelijk was het krijgen van afstammelingen erg belangrijk. Er is nauwelijks iets bekend over capaciteiten, beroepen, karaktertrekken. Slechts van 26 mannen zijn in Genesis uitspraken opgetekend die iets meer licht werpen op hun identiteit. Feitelijk bevat dit boek, dat als een familiechroniek meerdere eeuwen beslaat, vooral schetsen uit de levens van maar een paar vaders: Adam, Noach, Abraham, Isaak, Jakob, Jozef.

2° Economisch – juridisch

Verwekken & vertrekken. Zo kort door de bocht zijn sommige verhalen in Genesis. Het 1° bijbelboek is uiterst realistisch. Met soms rauwe verhalen van mannen, die fors over de schreef gaan. Sichem die Dina verkracht. Juda, die zijn schoondochter Tamar als prostituee gebruikt en zich van haar wil ontdoen als ze zwanger blijkt te zijn. Kortom: mannen die hun eigen lustbevrediging volgen. Hebben die kerels niks met liefde? Met verantwoordelijkheid nemen? Met stijgende verontwaardiging lees ik erover. Vaderschap kan ook anders worden gedefinieerd. Liefhebben van je gezin. Zorg dragen voor moeder en kind. Materiële en veilige voorwaarden scheppen voor een goed leven samen. In Genesis vind ik niets over

adoptie of over pleegouders, maar gelukkig zijn er later veel mannen die ook zorgen voor kroost dat niet uit henzelf voortkomt. Dus voor hun stief-, pleeg- of adoptiekinderen. Geweldig!

3^e Sociaal – emotioneel

“Mijn vader voelde niets voor mij.” Doe ik deze vader en zoon recht als ik dat magistrale boek over hun verhouding met dit zinnetje samenvat? In NRCWeekend werd Alexander Münninghoff geïnterviewd na het verschijnen van *De stamhouder*. 15 jaar lang werkte hij aan deze familiechroniek. Het is werkelijk ongelofelijk wat deze man als kleinzoon, zoon en vader heeft meegemaakt! Dit boek is een absolute aanrader voor iedereen die wat dieper wil peilen wat er zoal in een vader-kind-verhouding mis kan gaan. Ik zie uit naar het vervolg, want over de omgang van Alexander met zijn eigen kinderen schrijft hij weinig in *De stamhouder*. Tegelijk krijg ik de indruk, dat zijn huwelijksrouw en de manier waarop Ellen en hij hun weg vonden met hun 6 kinderen een volgend boek meer dan waard is. Samen verloren ze 3 kinderen: één werd te vroeg geboren, een ander jongetje kreeg hersenvliesontsteking toen hij een maand was en de derde overleed toen hij acht maanden was. Hoe hebben ze dat een plek gegeven? Hoe zijn ze omgegaan met de twee andere zoons en hun adoptiefdochter? Zoveel is wel duidelijk: zijn leefwijze contrasteert met die van zijn promiscue vader. Wat heeft gemaakt dat deze man zijn traumatisch verleden te boven is gekomen? Ik wil nog veel meer van hem weten. In elk geval geloof ik niet dat één van zijn kinderen ooit zal zeggen: “Mijn vader voelde niets voor mij.”

Afwijzing van kinderen, helaas is dat van alle tijden. Ook daarin is Genesis onthullend. Neem de moeizame verhouding van Ismaël met zijn vader Abraham. Of wat te denken van het desastreuze effect op de andere kinderen in een gezin als pa één voorkeurskind koestert? ‘Isaak hield het meest van Esau.’ (Genesis 25:28). Tja, wat dééd dit met Jakob, Esau’s tweelingbroer? Verklaart dit Jakobs latere kopieergedrag en alle ellende die daar van kwam? Genesis 37:8 werpt al een schaduw vooruit over de tragedie die zich zal onrollen: ‘De broers merkten wel dat hun vader het meest van Jozef hield. Daarom hadden ze een hekel aan Jozef.’

4^e Geestelijk – existentieel

‘God (...) heeft mij gesteld tot Farao’s vader.’ Zo vat Jozef later samen wat er in 22 jaar was gebeurd. Voor het eerst in de Bijbel wordt nog een heel nieuw aspect van vaderschap onder woorden gebracht. Op het moment dat Jozef deze uitspraak doet is hij 39 jaar en legt hij zijn 11 broers uit hoe zijn leven was verlopen, nadat hij als 17-jarige door hen gedumpt was. Op zijn 30e was de grote ommekeer gekomen. Jozef veranderde op één dag van gedetineerde in de op een-na-belangrijkste persoon in Egypte. De NBG vertaalt het Hebreeuwse woord *Ab* in Genesis 45:8 met: ‘Farao’s vader’. De BGT maakt hiervan: ‘de belangrijkste raadgever van de farao’. Dat doet beter recht aan de feiten. Genetisch was er immers geen vader-zoon-verhouding met de Egyptische heerser. Farao’s conclusie over Jozef was: “Niemand is zo wijs en verstandig als jij. Daarom krijg jij de leiding (...) Ik zal de enige zijn die meer macht heeft dan jij.” (41:39,40). Het bleek de juiste keus. Na de juridische verandering van Jozefs positie kan er ook op persoonlijk, sociaal-emotioneel gebied een band zijn gegroeid tussen de beide mannen, maar de kern van Jozefs rol was: adviseren van de farao, de uiteindelijke machthebber en beslisser. Mooi, dat zo’n adviseursfunctie onder het concept vaderschap valt. De dikke Van Dale neemt dit ook mee. Van de 11 omschrijvingen bij het lemma ‘vader’ zijn er 2 die hiernaar verwijzen: 5. persoon waarvan iets uitgaat (voorganger, voorbeeld). En 11. eretitel van een man die om zijn gezag en waardigheid met een vader wordt vergeleken.

Het keerpunt in de onderlinge verhouding

‘Zo komt het dat een man niet bij zijn vader en moeder blijft’ (Genesis 2:24a). Dit is de allereerste keer dat in de Bijbel het woord ‘vader’ voorkomt. Loskomen van pa en ma is in dit verband niet problematisch. Allesbehalve! De context van Genesis 2 geeft aan, dat als een zoon zijn levenspartner gevonden heeft, dat dán het moment is aangebroken om de ouders te verlaten en een eigen eenheid te gaan vormen. Met zelfstandig keuzes maken, persoonlijk verantwoordelijk zijn. Als nieuw echtpaar inhoud geven aan een bestaan samen. Dat is dan het keerpunt voor alle betrokkenen. Als zijn vader (en moeder) écht van hem houden, treden ze van dan af daadwerkelijk terug als opvoeders en gunnen ze hun kind die eigen levensweg. Dan zeg je als vader tot je volwassen kind: ‘Ik hou van jou! Ga nu jouw weg.’ En wie weet wordt in de loop van de jaren daarna de rol van zijn vader door de zoon opnieuw ontdekt. Misschien krijgen deze 4 functies dan in omgekeerde volgorde betekenis. Als die volwassen zoon bij het zoeken van zijn weg soms een klankbord zoekt. ‘Toch eens horen wat pa hiervan vindt...’ Of als het jonge echtpaar puzzelt over het vormgeven aan een gezamenlijk gezinsklimaat en elkaar bevraagt. ‘Wat heb jij / ik van huis uit meegekregen op sociaal-emotioneel gebied?’ Hoe gaan wij dat doen naar onze kinderen? Overleg hierover met je eigen vader lijkt mij betekenisvoller dan antwoord op de vraag: ‘Van wie heb ik mijn DNA?’